కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

ప్రాణదాత

రాత్రి పదిగంటల సమయం.

బయట చలిగాలి వీస్తున్నా గదిలోపల వెచ్చగావుంది. నల్లటి నాపరాళ్లపైన, తెల్లటి గోడలమధ్య నీలిరంగు కాగితంతో ఆచ్ఛాదింపబడిన చిన్న బల్బునుంచీ స్రవిస్తున్న కాంతిలో ఆ గది చిన్న సముద్రంలా వుంది. గోడపక్కగా నవారు మంచం. మంచంపైన మల్లెపువ్వులాంటి దూదిపరుపు. చెదిరిన ముంగురులతో, బరువెక్కుతున్న కనురెప్పలతో, ఆలోచనల గొలుసుకట్టు వెంట సాగిపోతూ నిద్రాదేవి ఒడిలోకి జారుకుంటోంది నీరజ.

పచ్చి పసుపుకొమ్మును చిదిమిచేసిన బొమ్మలా వుంటుంది నీరజ. అంతకంటే కాడతోసహా కోసితెచ్చిన తామర పువ్వులా వుందనడం సమంజసం. ఎందుకంటే నీరజ ముఖంలో నలత కాస్తా స్పష్టంగానే కనిపిస్తోంది.

ఉదయం ఎనిమిదినుంచీ సూర్యాస్తమానం వరకూ ఉద్యోగ కార్యభారంలో నీరజ అలసిపోయినమాట వాస్తవం. ఐతేనేం, ఆ బడలిక గూడా నీరజ సౌందర్యానికి ఉద్దీపకం గానే వుంది. విడ్డూర మేముంది? అందమగుచోట సర్వమూ అందమేనని కవికులగురువులు చెప్పనే చెప్పారు మరి!

నీరజ ఉద్యోగంలో చేరి యింకా రెండు మాసాలు నిండలేదు. అలసిపోయి యింటికి వచ్చిన అమ్మాయికి భోజనం పెడుతూ ముసలావిడ "ఆదేమిటో గానీ నా కళ్ళకు నువ్వు చిక్కిపోతున్నట్లు కనిపిస్తున్నావే నీరజా! అవునులే. 'డ్యూటీ' అంటే మాటలా!" అంటుంటుంది.

నీరజ ఆశ్చర్యపడుతుంది. కల నిజమైతే ఎవరికైనా ఆశ్చర్యమే కలుగుతుంది. అందులోనూ పగటికల! పదేళ్ళ పొడుగునా ఆ పగటి కలలోనే బ్రతికింది నీరజ. ఎప్పటికప్పుడే ఆ కల చెదిరిపోవచ్చు ననుకునేది, అమృతం దేవతలకోసం! రాహువులాంటి తాను అందుకోవటం ఆశించటం వట్టి అడియాస అనుకునేది. ఆలోచిస్తూ నిద్రపోయి, నిద్రలో కలగని, కలలో తన పగటి కల చెదిరిపోయినట్లు భావించి, స్వర్గంనుంచీ తను అధోలోకాలకు కృంగిపోతున్నట్లు భ్రమించి గుండెల్లో గడ గడ లాడిపోయేది. కానీ ఆశించిన అమృతపాత్ర ఆకాశ కుసుమం కాలేదు నీరజకు. ఎందుకు కాలేదు? అందుకు కారణం తాతయ్య ఆత్మబలమా! తన పూర్వజన్మల సుకృతమా! కాక భగవంతుడి కృపాకటాక్షమా! కారణం ఏమిటో నీర జకు తెలియదు. ఏవో అదృశ్య హస్తాలు తనకు అభయ

మిచ్చాయి. అండగా వుండి తనను సురక్షితంగా గమ్యస్థానానికి చేర్చాయి. తాతయ్య చనిపోయిన కొత్తలో తనకింక దిక్కెవ్వరని రోదించింది నీరజ. క్రమక్రమంగా దిక్కులేని వారికి దేవుడే దిక్కన్న గుండెనిబ్బరంలోకి రాగలిగింది.

ఈ చివరిమాట తన విషయంలో ఋజువైనట్టు మరెక్కడా కాలేదనీ, కాబోదనీ నీరజకు ఓ బలీయమైన విశ్వాసం గూడా వుంది.

ప్రక్కయింటి గోడ గడియారం ఒక్కసారి మ్రోగింది. గంట పదిన్నర కావస్తోందన్నమాట! సినిమాలనుంచీ ఇళ్లకు తిరిగి వెళ్తున్న వారి మాటల కలకలం నీరజకు లీలగా వినవస్తోంది. ఆ సవ్వడిని చీల్చుకుని దూరంగా ఎక్కడో పెళ్ళి జరుగుతున్న చోటునుంచీ రికార్డుల సంగీతం సన్నసన్నగా వినిపిస్తోంది. పాత పాట. ఐనా ఆ పాత మధురంగా వుంది. పాటలో ఓ జవరాలు 'ఎవరినే, నే నెవరినే' అంటూ తనను తానే ప్రశ్నించుకుంటోంది. వయసు చెడ్డది. అది నువ్వు ఫలానాదానివని తెలియజెప్పగల వారికోసం అన్వేషిస్తుంది. ఆ అన్వేషణలో యిలాంటి ప్రశ్న ఉద్భవిస్తుంది గాబోలు! ఈ సరికొత్త వూహ నీరజ మనోవీధిలో వేకువజామున పూల తోటపై నుంచి వీచిన కమ్మతెమ్మెరలా పారాడింది. వేప కొమ్మలో కావి చిగురీనెలా యీ వూహ స్ఫురించింది గనుక తనలో అలాంటి అన్వేషణకు అంకురార్పణ జరగడం లేదు గదా! మెలకువకూ నిద్రకూ మధ్య మైకంలాంటి ఆ మానసికావస్థలో గూడా నీరజ సిగ్గుపడిపోయింది. సిగ్గులోనుంచీ

సిగ్గులు సంతరించుకుని అధరాలపైకి ప్రాకివచ్చిన చిన్న దర హాసంతో ఆమె ముఖమండలం అరుణరాగరంజితమైపోయింది.

అబ్బే, ఇదేమీ బాగుండడం లేదని అనుకోదలచింది నీరజ. కానీ అనుకోలేకపోయింది. వెండిగిన్నెలో పోసి తెచ్చిన పాయసంలా, పెదవి కందించిన పాలకోవాలా అంత మధు రంగా వున్న వ్యూహాను బాగుండలేదని నీరజ ఎలా అనుకో గలుగుతుంది?

ఒకటి... రెండు...మూడు...

తలుపును బాదిన శబ్దం వరుసగా మూడుసార్లు విని పించేసరికి త్రుళ్ళిపడి నీరజ కళ్ళు తెరిచింది.

"ఎవరు? ఏం కావాలి?" ముసలావిడ ప్రశ్నిస్తోంది.

"డాక్టరమ్మగారున్న దీ ఇంట్లోనే గదండీ! పనిబడింది. ఓ కుర్రాడి పరిస్థితి అపాయకరంగా వుంది......" కంపిస్తున్న కంఠంతో ఓ వృద్ధుడు బదులు చెబుతున్నాడు.

"ఇక్కడ డాక్టరమ్మగారు స్వతంగా ప్రాక్టీసు చెయ్యటం లేదు. పైగా నిద్రపోతున్నట్టుంది గూడా. వెళ్ళి మరెవరి నైనా చూచుకోండి..."

"అయ్యో, అలా అనకండమ్మగారూ! దగ్గర్లో డాక్ట ర్లెవరూ లేరు. కబురుపెట్టినా వాళ్ళు రావడానికి ఆలస్యం కావచ్చు. తక్షణం ఏదైనా సహాయం జరిగితేగాని కుర్రవాడు తేరుకునేటట్టు తోచదు..."

"అయితేమాత్రం! స్వంత వైద్యాలు చెయ్యడం లేదని చెబుతుంటే మళ్ళీ బలవంతమా..." అడుగుల చప్పుడు విని పించడంతో ముసలావిడ ఆగంతకుడితో మాటలు చాలించి వెనుదిరిగి చూచింది. మందులసంచీ చేతబట్టుకుని చెప్పులు తొడుక్కుంటోంది నీరజ.

*　　　*　　　*

నీరజది నడకగా ముసలాయునది పరుగుగా ఆ ఇద్దరూ సందుగొందుల్లో పడి ఒకటి రెండు ఫర్లాంగులదూరం నడిచారు.

ఓ చిన్న పెంకుటిల్లు. వీధివైపు గదిలో ఓ చాపపైన స్మారకం లేకుండా పడివున్నాడు రోగి. అది మనిషి అడ్డంగా పడుకోడానికి వీల్లేనంత చిన్నగది. నిలువుగా పడుకుంటే మని షికీ ద్వారానికీ మధ్య ఓ మూరెడు జాగా మాత్రం మిగులు తుంది. మామూలు యిటుకరాళ్లతో కట్టిన గోడలే. గులక రాళ్లు పరిచి గచ్చుచేసిన నేలే! ఐనా భూమిపైన నివసిస్తున్న మానవులకోసం, అదే భూమిపైన గాలికీ వెల్తురుకూ దుర్భే ద్యంగా ఓ చక్కటి భూగృహాన్ని నిర్మించిన ఘనత ఆ గృహ వాస్తు శాస్త్రజ్ఞుడిది. కీర్తిశేషాలైన నల్లుల అవశేషాలుగా అలముకున్న నెత్తురు మరకలతో గోడలు యుద్ధ భూములకు నమూనాలుగా వున్నాయి. పైకప్పునిండుకూ చాందినీ గుడ్డలా బూజు పేరుకపోయింది. ఇన్ని హంగులున్న ఆ గదిలో పాట కచ్చేరీ ప్రారంభించి చీకటీగలు తమ ఉచితజ్ఞతను చాటించు కుంటున్నాయి. చాప చుట్టూరా కొన్ని దినపత్రికలు చెల్లా

చెదరుగా పడివున్నాయి. ఓ మూల పుస్తకాల గుట్ట ఒకటి. మరోమూల పాత ట్రంకుపెట్టె ఒకటి. వైద్య శాస్త్రంలో పట్టా పుచ్చుకున్న నీరజ ఆ గదిలో అడుగుపెట్టిన మరుక్షణం తాను తన శత్రురాజ్యంలో ప్రవేశించినట్టు తెలుసుకోగలిగింది.

ముసలాయన చెప్పినట్టు రోగి బొత్తిగా కుర్రవాడేమీ కాడు. పడుచువాడే. ఆ పడుచుదనం గూడా ప్రారంభదశలో వున్నట్టు లేదు. ఆ గడ్డం పెరిగిన తీరు, ఆ తల వెంట్రుకలు చెల్లాచెదరై వున్న వాలకం, ఆ బొమికల ప్రోవు, చావ కంటుకుపోయి వున్న హృదయ విదారక దృశ్యం-వీటినిబట్టి చూస్తే ఆతడు సుడిగుండాల్లో మునిగి తేలి, ఝంఝూ మారుతాల అలజడికి అగ్గమై, ఇక ఓపరికం చాలకపోవడంవల్ల అలలు తీసుకొచ్చి తీరరేఖపైన దిగవిడిచిన ఓటి పడవలా వున్నాడు. ఓ వైపున మృత్యువులాంటి సముద్రం, మరో వైపున కన్నతల్లిలాంటి భూదేవి. నట్టనడుమ చెలియలి కట్ట నంటుకుని ఓటిపడవ. మొట్టమొదటిసారిగా తాను పరిష్కరింపవలసి వచ్చిన ఆ కేసు ఎదుట కాసేపు మ్రాన్పడి నిలుచుండి పోయింది నీరజ.

వృద్ధుడు చెప్పుకపోతున్నాడు. "చూడు తల్లీ! మందో మాకో, సూదో గీదో ఏదో ఒకటి చూడాలి తక్షణం. రెండు రోజులుగా నే నింట్లో లేను. ఉంటే యిందాకా రానిచ్చేవాణ్ణి గాను. పుణ్యానికి పోతే పాపం ఎదురయ్యే రోజులు. ఇంట్లో వాళ్లు వద్దన్నా వినకుండా యితగాడి కీ గది అద్దె కిచ్చాను. నాలుగు మాసాలుండి మరెక్కడైనా బస చూచుకుంటా

నన్నాడు. చూచుకునేవాడే! ఇంతలో యీ జబ్బొకటి వచ్చి పడింది. ఆసుపత్రికి వెళ్ళి మందు పుచ్చుకుంటున్నా నన్నాడు. నయమైపోతుందనుకున్నాను. ఒకనాటి సాయంకాలం తలుపు తెరచి చూచేసరికి యిత డిలా కొయ్యబారి పోతుంటాడని నాకేం తెలుసు! తీరా యిప్పుడు ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్తే చేర్చు కుంటారో లేదో సందేహం. మీ చేతనైంది చేయండి డాక్ట రమ్మగారూ! మీ మందు ఖర్చులకు నా కెలాగూ చేతినుంచీ దండగ తప్పదు. ఏం చేస్తాను మరి! ఇళ్ళు కట్టుకుని అద్దె లిచ్చుకున్న నేరానికి ఏ పీడవచ్చి తలకు చుట్టుకున్నా భరించా ల్సిందే! తప్పుతుం దేమన్నానా!''

ముసలాతడి ధోరణికి నీరజ చిరాకు పడిపోయింది. లోకానికి ఎదుటివాడు బ్రతుకుతాడా, బ్రతకడా అన్న విషయంపట్ల ధ్యాస తక్కువ. వాడి చావుబ్రతుకులవల్ల తనకు కలగబోయే లాభనష్టాలను బేరీజు వేయడంలో నిమగ్నమై వుంటుంది లోకం. డాక్టర్ల మాత్రం లోకంలోని మనుషులు కాదా అనవచ్చు. వాళ్ళూ మనుషులే! రోగికి నయం కావడం కాకపోవడంకంటే వాళ్లకు తమ ఫీజుపట్ల పట్టింపు ఎక్కువ అంటూ యిక్కడొక ప్రతివాదం బయల్దేరే అవకాశం లేక పోలేదు. కానీ ఫీజులు గడించి మేడలు కట్టాలన్న పెద్ద పెద్ద ఆలోచనలేవీ నీరజకు లేవు. లేదంటే ప్రస్తుతం ఆమె అంత రాంతరాల్లో ఓ చిన్నకోరిక నిక్షిప్తమై వున్నమాట నిజం. ఈ రోగి తన చేతులమీదుగా గడచి గట్టెక్కితే, అది తనవృత్తికి శుభప్రదమైన ప్రారంభంగా వుంటుంది.

రోగిని పరీక్ష చేయడం పూర్తి కావచ్చింది. బాహ్య లక్షణాలనుబట్టి అశ్రమంగానే రోగ నిదానం చేయగలిగింది నీరజ. ఎండిపోయిన పెదవులు, పిడచగట్టుకపోయిన నాలుక, ఉబ్బసంలాంటి ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాలు-ఇవన్నీ శరీరాన్ని పీల్చి పిప్పిచేస్తున్న విషజ్వరానికి చిహ్నాలు. ఈ రోగానికి రామ బాణంలాంటి సూదిమందు కద్దు. కానైతే ఒక నియమం మాత్రం వుంది. వ్యాధి చేయిదాటి పోతున్న విషమ పరిస్థితి లోనే గానీ దాన్ని వాడకూడదు.

భగవంతుడిపైన భారం వేసింది నీరజ. సిరంజిలోకి మందెక్కిస్తూ "ఇతని కిక్కడ బంధువులు గానీ, పరిచితులు గానీ ఎవరూ లేరటండీ?" అని ప్రశ్నించింది.

వృద్ధుడు పెదవి విరిచాడు. "ఏదీ, ఎవరున్నారు? ఇక్కడే కాదమ్మా తల్లీ! ఈ లోకంలో మరెక్కడగానీ యిత నికి కావలసిన వాళ్లంటూ లేరనే నా వూహ. ఉంటే కనీసం జాబులైనా రావూ? ఇదివరకేదో గడియారాల కంపెనీకి ఏజెంటుగా పనిచేశానన్నాడు. ఊళ్లు తిరగడంతో ఆరోగ్యం పాడైపోయిందట. డాక్టర్లు విశ్రాంతి తీసుకోమన్నారట! విశ్రాంతికోసం యీాయనగారిక్కడ మకాం వేశారు. ఇక్కడైనా గోళ్లు గిల్లుకుంటూ కూర్చునేవాడు గాదు పాపం! ఏవో ఒకటి రెండు చిన్న ఉద్యోగాలు చేసి మానుకున్నాడు. ఎప్పు డెదురైనా వినయంగా పలకరించేవాడు. మనిషి మంచివాడే! కానీ ఏం లాభం? బుద్ధి భూములేలమంటే, కర్మ గాడిదలు కాయమంటుంది..."

వృద్ధుడి సాయంతో రోగిని సంగ్గా పడుకోబెట్టి చొక్కా చేతిని మడిచి మోచేతి పైభాగంలో సూదెక్కించింది నీరజ. "పదిహేను నిమిషాల్లో గుణం కనిపించవచ్చు. కనిపిస్తే మనం మరికొంత ప్రయత్నం చేయవచ్చు. లేకపోతే ఆశ వదులుకో వలసి వుంటుంది. ఆలోపల మీరు ఓ గ్లాసుడు వేడిపాలు పుట్టించ గలిగితే ఎందుకైనా మంచిది. రోగం యిలా ముదిరి పోడానికి సరైన మందు లేకపోవడం మాత్రమే గాదు, సక్రమమైన ఆహారం లేకపోవడం గూడా ఒక కారణమే..."

"పాలా! అదెక్కడ దొరుకుతుంది? ఇంత రాత్రి వేళ..."

నీరజకు చిర్రెత్తుకొచ్చింది. "అదేమిటండీ! ఇక్కడ మీరొక మనిషి ప్రాణంతో వ్యవహరిస్తున్నారన్న సంగతి మరచిపోగూడదు. వెళ్లండి. ఇంత పట్టణంలో పాలు దొరకక పోదు. ఎక్కడైనా టీ స్టాల్లో అడిగి చూడండి..."

నీరజకోసం వసారాలో వాలుకుర్చీ వేసి ముసలాయన గ్లాసు తీసుకుని వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. చీకటి గుయ్యారంలా వున్న గృహాంతర్భాగం కేసి చూస్తూ కుర్చీలో కూర్చుంది నీరజ. అప్పటికీ ఆ ముసలాతడే కాస్త నయం. ఈ యింట్లో మిగిలిన వాళ్ళందరూ గాఢంగా గురకలు పెడుతూ నిద్రపోతున్నారు. బుడ్డీదీపం ఒకటి వెలుగుతుండబట్టి సరిపోయిందిగానీ లేకుంటే రోగి పడివున్న గదిలో గూడా అంధకారం తాండవించేదే! ఆ గుడ్డి దీపమైనా యింకెంతసేపు వెలుగుతుంది? తడిసోకని

వత్తి చివర దాని బ్రతుకు గూడా సందిగ్ధావస్థలో కొట్టు మిట్టాడి పోతోంది.

నీరజ నిట్టూర్చింది. దేనిపట్ల నిర్లక్ష్యం చూపగూడదో దానిపట్ల నిర్లక్ష్యం చూపుతున్నారు మానవులు. డబ్బుతో కొనరానిదీ, మేధస్సుతో సృష్టింపరానిదీ అయిన 'ప్రాణం' ఒక్కొక్కచోట తృణంకన్నా హీనంగా నిరాదరింపబడుతోంది. ఒక ప్రాణంకోసం శరీరంలోని కండలు కోసి సమర్పించుకున్న త్యాగశీలతను గురించి కథలు చెప్పుకునే దేశంలో దౌర్భాగ్య మానవులు కొందరు కంట తడిపెట్టేవారైనా లేకుండా క్రిమి కీటకాల్లా చనిపోతున్నారు.

నిటారుగా కూర్చునే ఓపిక లేక కుర్చీలో సోలిపోయింది నీరజ. కరడుగట్టుకుపోయిన నిస్తబ్దతలో చేతిగడియారం టిక్కు టిక్కు మంటున్న శబ్దం గూడా ఆమెకు స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. మెల్లగా నిమిషాలు దొర్లిపోతున్నాయి. పదిహేను నిమిషాల గడువు గూడా దాటిపోవస్తోంది.

ఉన్నట్టుండి గదిలోనుంచి రోగి మూలుగు వినిపించి నట్టు తోచడంతో తటాలున లేచి నిల్చుని నీరజ గదిలోకి తొంగి చూచింది. నిజమే! రోగిలో చలనం ప్రారంభమైంది. గాలిలో ఎండుటాకుల్లా అతడి పెదవులు కదులుతున్నాయి.

శ్వాసక్రియ స్వేచ్ఛగా జరగడానికి వీలుగా అతడి తలక్రింద తలగడ నుంచగలిగితే బాగుండు ననుకుంది నీరజ. పుస్తకాలు తప్పితే ఆ గదిలో తలగడగా ఉపకరించే వస్తువు

లేపి లేవు. గుట్టలా వున్న గ్రంథ సముదాయంలోనుంచి ఆమె ఓ లావుపాటి పుస్తకం పైకితీసింది. దుమ్ము దులిపి ఆ పుస్తకాన్ని తలగడగా అమరించివుండేదే నీరజ. కానీ దుమ్ము దులుపుతుండగా పుస్తకంలోనుంచి క్రిందికి జారిన కాగితం ముక్కలు ఆమెను ఆశ్చర్యంలో ముంచేశాయి. ఒకదాని తర్వాత ఒకటిగా ఆమె కాగితాలన్నిటినీ చేతికి తీసుకుని, దీప కాంతిలో వాటిని తదేక దృష్టితో పరిశీలిస్తూ విగ్రహంలా నిల్చుండిపోయింది.

అవి మామూలు కాగితం ముక్కలు గావు. మని యార్డరు రసీదులు!

ప్రతి రసీదులోనూ 'మనియార్డరు పుచ్చుకున్నవారి సంతకము' అన్న ముద్రితాక్షరాలకు పైన తాను స్వయంగా చేసిన తన సంతకం నీరజ కళ్ళకు అసందిగ్ధంగా కనిపిస్తోంది!

నీరజకు కలిగిన ఆశ్చర్యాన్ని మాటల్లో వర్ణించడం దుస్తరం.

మహాప్రకాశంలో కనుచూపు చెదిరి అంధత్వం ప్రాప్తించినట్లుగా హద్దులుదాటిన ఆశ్చర్యంలో నీరజ మనసు చైతన్యం గోల్పోయి స్తబ్ధమై పోయింది.

అలా తనెంతసేపు నిల్చుందో నీరజకు తెలియదు. "పాలు తెచ్చానండి డాక్టరమ్మగారూ!" అన్న వృద్ధుడి పలకరింపుతో గానీ ఆమె మళ్ళీ మామూలు స్థితికి రాలేకపోయింది.

పాల గ్లాసును చేతికి తీసుకుని రోగి దగ్గరే కూర్చుంది నీరజ. చెంచాతో పాలుతీసి రోగి పెదవుల కందిస్తున్న నీర

జను చూచి వృద్ధుడు విస్మయచకితుడై పోయాడు. ఓ డాక్టరు చికిత్స చేస్తున్నట్టుగా లేదు ఆ దృశ్యం, ఎవరో ఆత్మీయురాలు రోగికి సపర్యలు నెరపినట్టుగా వుంది.

పదినిమిషాలు గడచిన తర్వాత మళ్ళీ వృద్ధుడే పలకరించాడు. "అర్ధరాత్రి కావస్తోందమ్మగారూ! మిమ్మల్ని యింటి దగ్గర వదిలిపెట్టి వస్తాను..."

"ఎందుకూ! నేనిక్కడే వుంటాను" అంది నీరజ.

అప్రయత్నంగా వెలువడిన ఆ జవాబులో 'నన్నిక్కడి నుంచి వెళ్ళిపొమ్మనడానికి నువ్వెవరివి' అన్న అర్థం ధ్వనించిందేమో మరి — వృద్ధుడి విస్మయం ద్విగుణీకృతమై పోయింది.

* * *

నీరజ మనోవీధిలో పూర్వస్మృతులు నాటకంలో దృశ్యాలకుమల్లే కదిలిపోతున్నాయి.

గాలిలో చిన్న దీపం వెలిగించి తన తల్లిదండ్రు లిద్దరూ చనిపోయారు. భగవదనుగ్రహం తాతయ్య రూపంలో తనను ఆదరించింది. చల్లటి కానుగచెట్టు నీడలాంటిది తాతయ్య ఆదరణ. ఆ నీడలో తాను తల్లిదండ్రులు లేని కొరతను మరచి పోగలిగింది.

లోకమంటే ఒక పూలతోట. ఆడుకోవచ్చు, పాడుకోవచ్చు, బొమ్మరిల్లు కట్టుకోవచ్చు, గుజ్జనగూళ్ళు వండుకో

వచ్చు—అన్న అమాయిక భావనలతో తన చిన్ననాటి రోజులు మధురస్వప్నంగా గడచిపోయాయి.

తాతయ్య తనను హైస్కూల్లో చేర్పించాడు. వందలాది బాలబాలికల్లో తనకొక ప్రత్యేకస్థానం వుండేది. ఈ పిల్లకు మంచి భవిష్యత్తు వుందనుకునేవాళ్లు టీచర్లు. పరీక్షలు వ్రాసి బాగా మార్కులు సంపాదించడమే మంచి భవిష్యత్తుకు రాచబాటని తనారోజుల్లో తలపోసింది. జీవితం అందమైనదిగానూ, ఆనందకరమైనదిగానూ అప్పుడు తనకు భాసించింది.

ఐతే ఆ అజ్ఞానపు తెరలు క్రమక్రమంగా తొలగిపోతూ వచ్చాయి. పరిస్థితులు తమ నిజస్వరూపంతో ప్రత్యక్షమైన కొద్దీ తనలో బ్రతుకంటే భయం రగులుకోసాగింది. ఏ క్షణాన్నైనా రాలిపోవడానికి సిద్ధంగా వున్న పండుటాకు తాతయ్య. ఆయనకు పరువు ప్రతిష్ఠలే గానీ ఆస్తిపాస్తులు లేవు. పట్టణం చివర ఆశ్రమంలాంటి కుటీరంలో ఆయన నివాసం. ఆ కుటీరమైనా ఆయన స్వంతం గాదు. కట్టుకంబానికి కట్టిపెట్టిన గొడ్డులా తన కుటుంబంకోసం బ్రతికినవాడు గాదు తాతయ్య. ఆయన సమాజంకోసం బ్రతికాడు. సంఘంలో చైతన్యం తీసుకురావాలని ఆకాంక్షించి అందుకోసం బ్రతుకును మీదు కట్టిన మహనీయుల అడుగుజాడల్లో ఆయన నడిచాడు. వితంతు వివాహాలు, అస్పృశ్యతా నిరాకరణ, కులభేదాల ప్రసక్తి లేకుండా సహపంక్తి భోజనాలు మొదలైనవి ఘోరాపచారాలుగా భావింపబడిన రోజుల్లో ఆయన ముందుండి అలాంటి ఉద్యమాలను నడిపించాడు. లోకులు రాళ్లు రువ్వినా, బంధు

లోకం ఆంక్షలు విధించినా ఆయన అచంచలంగా తన ఆదర్శానికి కట్టుబడి నిలిచాడు.

తాతయ్య గవర్నమెంటు పాఠశాల్లో టీచరు. కొంత కాలం హెడ్మాస్టరుగా గూడా పనిచేశారు. జీతం క్రింద ప్రతి నెలా ఆయనకెంతో కొంత డబ్బు ముడుతుండేది. ఐతే అందులో సగానికి సగం పేదవిద్యార్థుల బడిజీతాల క్రింద, పుస్తకాల క్రింద ఖర్చయిపోతుండేది. ఒక్కొక్క నెల జీతం తీసుకున్న రోజున ఆయన ఖాళీ జేబుతో గూడా యింటికి రావడం జరుగుతుండేది. అమ్మమ్మ యీ లోకపు మనిషి గాదు. తాతయ్య అడుగులకు మడుగులొత్తడం మాత్రమే తెలుసు. ఆయన చేసిన పనిలో తప్పులు పట్టడం ఆమెకు తెలియదు.

తాతయ్యకు వైద్యం గూడా వచ్చు. ఆయన బోర్డు తగిలించుకోని నాటువైద్యుడు. వైద్యం ఆయనకు వంశానుగతంగా సంక్రమించిన విద్య. ఐతే ప్రతిఫలం ఆశించినప్పుడు తన వైద్యం ఫలించదని ఆయన విశ్వాసం. ఆ వైద్యంపట్ల గూడా కొందరికి విశ్వాసం వుండేది. అర్ధరాత్రప్పుడు, రాత్రి మూడు జాములప్పుడు ఎవరెవరో వచ్చి తలుపు తట్టి తాతయ్యను తీసుకెళ్ళిపోయేవారు. బ్రతకడానికి ప్రతిజీవికీ హక్కు వుందని చెబితే చాలదు, దిక్కు గూడా వుండాలి అని ఆయన చెబుతుండేవారు. ప్రతి మానవుడికీ కడుపునిండుకూ తిండి, ఒంటికి బట్టా, రోగానికి మందు—ఈ మాత్రమైనా పూచీ పడకపోతే శతాబ్దాలుగా వికసిస్తూ వచ్చిన మానవ నాగరికత

కేవలం ప్రహసనప్రాయమేననీ ఆయన వాదిస్తుండేవారు. ఇంటి కెవరైనా అతిథులు వచ్చినప్పుడు తనను చూపించి "చూచా రటండీ! మా అమ్మాయికి పద్నాలుగేళ్లు పూర్తి కాలేదు. అప్పుడే షిప్స్కారం చదువుతోంది. నా తల్లిని డాక్టర్ చదివిస్తాను. ఆడవాళ్ళు చదవడమంటే నాకు చాలా యిష్టం. కానీ ఒకటే షరతు. వాళ్లు కుర్రవాళ్ళకు పాఠాలైనా చెప్పాలి. లేదా రోగులకు పరిచర్యలైనా చేయాలి" అంటుండేవారు.

చదివించడానికి చదివించాలన్న సదుద్దేశం ఒకటి మాత్రమే చాలదనీ, అందుకు మరికొన్ని హంగులుండాలని అప్పట్లో తాతయ్యకే గాదు, తనకు సైతం తోచింది గాదు.

అవసానదశలో తాతయ్యకు పాతిక రూపాయల పెన్షన్ తప్పితే ఇతరత్రా జీవనాధారం లేదు. ఆపాటి రాబడిలో ఆయన జీవితశేషాన్ని నిశ్చింతగా గడపగలిగి వుండేవారే. కానీ తన చదువుకోసం ఆయన ఆర్జనకు పూనుకోనలసి వచ్చింది. శరీరంలో ఓపిక లేకపోయినా ఆయన పదిమంది కుర్రాళ్ళకు ట్యూషను చెబుతుండేవారు. ఆ అదనపు రాబడిని నమ్ముకునే ఆయన తనను కాలేజికి పంపడం జరిగింది.

తనకూ దురదృష్ట దేవతకూ సంకుల సమరం ప్రారంభమైంది గూడా అప్పటినుంచే!

కాలేజిలో చేరిన కొంతకాలానికే యింటిదగ్గరనుంచీ పిట్టపిడుగులాంటి వార్త వచ్చింది. తాతయ్య యిక పైకి లేవలేరు. ఆయన కాళ్లు రెండూ పడిపోయాయి. మనిషిని జీవ

చ్ఛవంలా మంచంపైన పరుండబెట్టే ఆ భయంకరమైన వ్యాధి పేరు పక్షవాతం!

సెలవుల్లో యింటికి వెళ్ళినప్పుడు తను తాతయ్య దగ్గర కూర్చుని విలపించింది. ఇక చదువు మానేసి ఏదైనా చిన్న ఉద్యోగం చూచుకుంటానన్నది. ఐతే తాతయ్య ససేమిరా ఒప్పుకున్నారు గాదు. "చూడు తల్లీ! నా జీవితంలో నేను చేబట్టిన ప్రతి కార్యంలోనూ నాకు విజయమే సమకూరింది. నిన్ను చదివించాలన్నది నా చిట్టచివరి ప్రయత్నం. ఈ ప్రయత్నంలో నేను కృతకృత్యుణ్ణి ఔతానో కానో తేల్చుకోవాలి. నువ్వు నాకోసమైనా చదువుకోవాలి. తప్పదు" అన్నారు.

అన్నారేగానీ ఎలా చదివించగలరో తన కర్థంకాలేదు. ఐనా తాతయ్య పట్టుదలవల్ల తను మళ్ళీ కాలేజికి వెళ్ళక తప్పలేదు. యథాప్రకారంగా ప్రతినెలా డబ్బు చేతికందుతుండేది. అసలు రహస్యం యింటరు పరీక్షలు వ్రాసి యింటికి వెళ్ళిన తర్వాత గానీ తనకు తెలిసిరాలేదు. ఇల్లు అయ్యవారి నట్టిల్లులా సర్వశూన్యంగా వుంది. పాతకాలంనాటి కుర్చీలు, బీరువాలు మటుమాయమై పోయాయి. పాతసామగ్రి కంటికి కనిపించడం లేదు. ఆఖరుకు అమ్మమ్మ చెవుల్లో కమ్మలు గూడా లేవు.

అంతటితో దారుణ నిదాఘంలో మండు టిసుకపైన యింకిపోయిన ప్రవాహంలా తనను చదివించాలన్న కోరిక తాతయ్యలో అణగారిపోయి వుండవచ్చునని తను భావిం-

కానీ విధికి మానవులతో చెలగాట మాటల మహా సరదా! తన సరదాకోసం అది అప్పుడప్పుడు

తమాషాపనులు చేస్తుంటుంది. ఇంటరు పరీక్షల్లో తను కళా శాల కంతా ప్రథమ స్థానంలో నెగ్గింది. ఆ మార్కుల మూలంగా తనకు మెడికల్ కాలేజిలో సీటు మాత్రమే గాదు, స్కాలర్‌షిప్పు గూడా లభించే అవకాశం దృగ్గోచరమైంది.

ఇప్పుడేం చేస్తావన్న యీ కడసారి సవాలు గూడా తాతయ్య ఆత్మవిశ్వాసంతో ఢీకొనలేకపోయింది. కళ్లు మూసు కుని, పిడికిలి బిగపట్టి, దృఢనిశ్చయంతో 'నాకు నమ్మకం వుంది తల్లీ! నీ చదువు మధ్యలో ఆగిపోదు. మనకు భగవం తుడి తోడ్పాటు తప్పకుండా లభిస్తుంది. నువ్వు వెళ్ళి కాలే జిలో చేరు' అన్నారాయన.

దురదృష్ట దేవతకూ తనకూ జరిగిన సంకుల సమరంలో అది పతాక స్థాయి!

మెడికల్ కాలేజిలో చేరిన రెండు మాసాలకు తాతయ్య తనకొక జాబు వ్రాశారు. ఆశ నిరాశలు పడుగుపేకలా కలిసి పోయిన ఆ ఉత్తరంలోని ప్రతివాక్యమూ తన కింకా బాగా జ్ఞాపకం. వణుకుతున్న వ్రేళ్ళతో, కూర్చునే వీలులేక రోగ శయ్యపైన పడుకుని ఆయన వ్రాసిన ఆ చివరిలేఖ తలచుకో గానే తన మనోఫలకంపైన సాక్షాత్కరిస్తుంది.

"చిరంజీవి నీరజకు శుభాశీస్సులతో మీ తాతయ్య వ్రాయునది—

అమ్మాయీ! నా ఆరోగ్యం నానాటికీ దిగజారి పోతోంది. ఇహానికీ పరానికీ మధ్య అంచుపైన నేను

నిలబడి వున్నాను. ఈ క్షణాన నా ఆలోచనలను ఇహం వైపుకు లాక్కుంటున్న లంకెలు రెండు. ఒకటి మీా అమ్మమ్మ, రెండోది నువ్వు. మీా అమ్మమ్మను గురించి నా కంతగా దిగులులేదు. ఆమెకు నువ్వున్నావు. నీ కెవ్వరూ లేరు. నువ్వు నీ గమ్యస్థానాని కింకా చాలా దూరంలో వున్నావు. ఇంతవరకూ నువ్వాగమ్యం చేరుకోగలవనే నే నాశించాను. ఐతే నా యీా జీవిత చరమాంకంలో ఆ ఆశ క్రమక్రమంగా సన్నగిల్లి పోతోంది.

త్వరగా గడచిపోకుండా వున్న రోజులు, నిద్రపట్టని రాత్రులు, ఎగతెగని ఆలోచనలు, స్పష్టంగా ప్రకటితం గాని వ్యథలు - ఇవన్నీ నా మనశ్శాంతిని పాడు చేస్తున్నాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు నాకి పక్షవాతం రావడం గూడా మంచికే ననిపిస్తోంది. ఇది రాకుంటే నా నిస్సహాయత్వం నాకు తెలిసేదిగాదు. నేనొక అల్ప జీవినన్న సత్యం నాకు గోచరించేది గాదు.

ఇటీవల నేను కొందరు మిత్రులకు, పరిచితులకు జాబులువ్రాశాను. నే నెప్పుడో ఉపకారాలు చేశానని చెప్పడమూలేదు. అందుకు ప్రతిఫలం కోరడమూలేదు. చేతులు జోడించి దీనంగా యాచించాను. నా ఉత్త రాలకు ప్రత్యుత్తరాలు లేవు. నా ప్రార్థన అరణ్య రోదనం క్రింద పర్యవసించింది. ఏం చేయమంటావు

తల్లీ! ఇంత కాలంగా నే నేదో భ్రమలో బ్రతికాను. ఇప్పుడు నా చేతకానితనాన్ని ఒప్పుకుంటున్నాను.

ఇంతటితో నేనీజాబును పూర్తిచేసి పోస్టుచేసి వుండే వాడినే. ఐతే అదేం చిత్రమో గానీ నువ్వు చదువు ప్రారంభించిన నాటినుంచీ మనకు అంధకారంలో ఆశా కిరణాలు కనిపిస్తూనే వున్నాయి. ఇటీవల జరిగిన ఓ విచిత్రోదంతాన్ని వివరించి, ఉత్తరం ముగిస్తాను.

పదిరోజులప్పుడు పాతికేళ్ల యువకుడొకడు నాకోసం వెదుక్కుంటూ వచ్చాడు. వచ్చినవాడు తానొక పత్రికా విలేఖరినని చెప్పుకున్నాడు. నా దురవస్థకు చాలా విచారించాడు. నే నంగీకరించినట్లయితే నన్ను గురించి ఓ వ్యాసం వ్రాసి పత్రికలో ప్రకటిస్తానన్నాడు. నాకు నవ్వొచ్చింది. వెంటనే ఒళ్లు మండిందిగూడా. అలాటి వ్యాసం ప్రకటించడం నా కిష్టమేననీ, ఆ వ్యాసం ప్రకటింపబడిన కాగితం పొట్లాలు కట్టుకోడానికి ఉపకరిస్తే అందువల్ల చనిపోయిన తర్వాత గూడా నా ఆత్మకు శాంతి చేకూరవచ్చుననీ అతనికి జవాబు చెప్పాను.

పాపం! అతని ముఖాన కత్తివేటుకు నెత్తురుచుక్క లేదు.

దిగాలుపడి తల వంచుకుని అతడు వెళ్ళిపోయాడు. అతడి రాకపోకలకు నే నంత ప్రాధాన్యం యివ్వలేదు

గూడా! కానీ ఇంతలో అతడి దగ్గరినుంచీ ఓ ఉత్తరం వచ్చింది.

ఇదేమిటో విడ్డూరంగానే వుంది మరి! ఈ విశాలాంధ్రావనిలో ఎక్కడో 'మానవ సేవాసమితి' అన్న పేరుతో ఒక సంస్థ వుందట. సంఘానికి అంతో ఇంతో సేవచేసిన నా లాంటి వాళ్లకు వార్ధక్యదశలో కొంత ఆర్థిక సహాయం చేయడం ఆ సంస్థ కార్యక్రమంలో ఒక భాగమట! తానా సమితి కార్యకర్తలతో సంప్రదించాననీ, వాళ్లు నాకు నెలనెలా ముప్పై రూపాయలివ్వడానికి అంగీకరించారనీ అతడు తన ఉత్తరంలో వేర్కొన్నాడు.

నా కళ్లను నేను నమ్మలేకపోయాను. నమ్మడానికి వీలున్న విషయం కాదిది. కానీ యిదేదో అయాచితమైన సహాయం. లభిస్తే సంతోషమే గానీ, లభించకపోతే విచారం వుండదు. అందుకనే, ఆ సహాయం మాట నిజమే అయితే డబ్బును నీ చిరునామాకు పంపే ఏర్పాటు చేయమని ఆ యువకుడికి ప్రత్యుత్తరం వ్రాశాను.

సముద్రంలో పడి మునిగిపోతున్నవాడు ఏ మాత్రం కర్రముక్క చేతికి దొరికినా దాని సాయంతో బయటపడాలని ఆశిస్తాడు. జీవికి ఆశ సహజం. మనమూ వేచి చూద్దాం. జవాబు రాస్తావు గదూ...'

అదీ తాతయ్య ఉత్తరం.

అందులో ఆయన వ్రాసినట్టు రెండు వారాలు తిరగక మునుపే సేవాసమితి కార్యదర్శి దగ్గరినుంచి తనకు మొదటి మనియార్డరు వచ్చింది.

ఆ తరువాత ఒక్క నెలగూడా తప్పిపోకుండా తనకు యం. ఓ. లు అందుతూ వచ్చాయి.

మధ్యలో ఒకసారి తాతయ్య చనిపోయినప్పుడు తనా విషయం తెలియజేస్తూ జాబు వ్రాసింది. ఐతే మనియార్డర్లు ఆగిపోలేదు. కోర్సు పూర్తయిందని తెలుపుకున్న రెండు మాసాలకు అవి ఆగిపోయాయి.

ఐతే ఆ మానవసేవా సమితిని గురించి కొన్ని సందేహాలు మాత్రం తనలో అలాగే వుండిపోయాయి. నెలనెలా తనచేతికొస్తూ వుండిన మనియార్డర్లు ఒక్కచోటనుంచీ వచ్చినవి గావు. ఒక నెల నెల్లూరునుంచీ, మరొకనెల హైదరాబాదు నుంచీ, ఇంకొక నెల బెంగుళూరునుంచీ యిలా అవి దేశం నలుమూలల నుంచీ వస్తుండేవి. సమితి కార్యాలయం ఇలా నిరంతర దేశపరిభ్రమణం సల్పడంలోని ఆంతర్యమేమిటో తనకు బోధపడేది గాదు. మళ్లీ ఆశ్చర్యమేమిటంటే మనియార్డరు కూపన్లమీది దస్తూరిలో మాత్రం కించిత్తు విభేదమైనా పొడసూపేది గాదు. ఈ చిదంబర రహస్య మేమిటో తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలంతో తను రకరకాలుగా వాకబుచేసి చూచింది. ఐతే ఆ మానవసేవా సమితి యొక్క ఆచూకీ తెలిసినవాళ్ళొక్కరైనా తనకు తటస్థించలేదు.

* * *

"నే నెక్కడున్నాను ?" నూతిలోనుంచి వెలువడినంత నీరసంగా, ఆ ప్రశ్న అస్పష్టంగా వినిపించింది.

"ఇక్కడే వున్నారు......" మృదువుగా ప్రత్యుత్తర మిచ్చింది నీరజ.

రోగి నీరజవైపు పరకాయించి చూచాడు. సిద్ధహస్తుడైన శిల్పి మలిచి నిలబెట్టినట్టున్న చలువరాతి విగ్రహంలా వుంది నీరజ. మృత్యు వక్త్రంలోనుంచి బయటపడిన ఆ దుర్భలుడికి బ్రతకడంలోని మాధుర్యమంతా మూర్తి కట్టి తన మ్రోల ప్రత్యక్షమైనట్టుగా వుంది నీరజ, అంతలో అతడికొక భ్రమ కలిగింది. తను నిజంగా బ్రతకలేదేమో! చనిపోయి స్వర్గానికి వెళ్ళగా అక్కడొక అశ్వినీదేవత తనకు శుశ్రూష చేస్తున్నదేమో...

అతడొకసారి కళ్ళు మూసుకొని మళ్ళీ తెరిచాడు. ఈవలావలకు చూపులు త్రిప్పి గదిలో వెలుగుతున్న విద్యుద్దీపాన్నిబట్టి, బల్లపైన ప్రశాంత గంభీరమైన వదనముద్రతో సాక్షాత్కరించిన బుద్ధభగవానుడి విగ్రహాన్ని బట్టి నీరజ కనురెప్పల కదలికనుబట్టి తనింకా మానవలోకంలోనే వున్నట్టు నిర్ధరించుకోగలిగాడు.

అతడి కళ్లల్లోనుంచి కృతజ్ఞత తెరలు తెరలుగా పెల్లుబికి చూపులతో కలిసివచ్చి నీరజను అభిషేకించింది. రొమ్ముపైన వాడిపోయిన తోటకూరకాడల్లా పడివున్న అతడి చేతులు మెల్లగా పైకి కదలి ఒకదానినొకటి సమీపించాయి.

దగ్గరగా వచ్చి అతడి నా ప్రయత్నం నుంచి వారిస్తూ "అలాంటిపని చేసి మీరు నన్ను బాధించ గూడదు. మీరు నమస్కరించవలసినంతటి గొప్పతనం నాలో లేదు" అంది నీరజ.

"ప్రాణమిచ్చినవారికి నమస్కరించడంలో తప్పులేదు. మీ రెవరో నాకు తెలియదు. ఆ మురికి కూపంలోనుంచి నే నిక్కడి కెలా వచ్చానో తెలియదు. మీరు నిల్చునే వున్నారు. దయచేసి ఆ కుర్చీపైన కూర్చోగూడదూ..."

"కూర్చుంటాను గానీ మీరు నేను చెప్పినట్లు వినాలి..."

అతడు నవ్వాడు. "ఏం చెబుతారు మీరు! మీ రేం చెప్పినా నేను వింటాను. కానీ మీ రెవ్వరో నన్ను తెలుసుకో నివ్వక పోవడం మీకు ధర్మం కాదు..."

నీరజ గూడా నవ్వింది. "ధర్మా ధర్మాల వివరాలను గురించి తీరిగ్గా చర్చించుకోవచ్చు. ఇది మీరు మాట్లాడ్డానికి సమయం కాదు. ఇప్పుడు మీరు బాగా విశ్రాంతి తీసుకో వాలి..."

నీరజవైపు గాకుండా అతడు పైకప్పుకేసి చూస్తూ చెప్పుక పోసాగాడు. "మీరు నన్ను దీర్ఘ విశ్రాంతిలోనుంచి లేపారు. ఇప్పుడు మళ్లీ విశ్రాంతి తీసుకోమని చెబుతున్నారు. మీతో నేను చాలా విషయాలు చెప్పుకోవాలి. ఇలా నేను రక్షింపబడటానికి యిది రెండోసారి. వింటే మీ కాశ్చర్యంగా వుండొచ్చు. భూమిపైన పుట్టడానికి మునుపే చనిపోయి వుండ వలసిన దురదృష్టవంతుణ్ణి నేను..."

"పోనీ, సంగ్రహంగా చెప్పి ముగించండి" అంటూ కుర్చీని మంచం దగ్గరికి జరుపుకుంది నీరజ.

"ఆ దురాగతాన్ని భ్రూణ హత్య అంటారు. మా అమ్మకు తన చిన్నతనంలో ఎప్పుడో బొమ్మల పెళ్ళిలాంటి పెళ్ళి తతంగం ఒకటి జరిగింది. పెళ్ళి జరిగిన రెండేళ్ళకే వైధవ్యం ప్రాప్తించింది. బందిఖానాలాంటి యింట్లో, తన వాళ్ళ కామె వెట్టిచాకిరీ చేస్తుండగా పదేళ్లు కడిచిపోయాయి. అప్పుడే నేనామె కడుపులో పడ్డాను..."

అక్కడ కాసేపాగి అతడు నీరజవైపు చూశాడు.

"చెప్పండి" అంది నీరజ.

"మీ రర్థం చేసుకోగలరు గనుక విశేషించి చెప్పడం లేదు. తనను నమ్మించిన వ్యక్తి పాదాలు పట్టుకుని ఆమె ఎలా విలపించి వుంటుందో మీ రూహించుకోగలరు. అతడు గూడా ఆమె నీ అపాయంనుంచి రక్షించా లనుకొన్నాడు. ఆ వూళ్లో పంతులుగారు గొప్ప వైద్యులని ప్రతీతి. అతడు వెళ్ళి పంతులుగారిని యాచించాడు. ఎందుకోస మనుకుంటున్నారు-గర్భస్రావానికి మందుకోసం!

భగవత్స్వరూపులన్న విశేషణం ఈ లోకంలో కొందరి పట్ల మాత్రమే సార్థకమౌతుంది. పంతులుగా రలాంటివారు. తప్పుడు అంచనా వేసుకుని తన దగ్గరికి వచ్చిన ఆ యువకుణ్ణి ఆయన చురచుర చూశారు. ఆ మట్టిముద్దలో ఉత్తేజాన్ని రగుల్కొలిపారు. మనిషిగా పుట్టినవాడివి మనిషిగానే బ్రతకమని బుద్ధి చెప్పారు.

ఉద్యోగానికి సిఫారుసు చేస్తూ ఆయన తన స్నేహితుడికి వ్రాసియిచ్చిన చీటీతో, చేతిఖర్చులకోసం యిచ్చిన డబ్బుతో మా అమ్మా, నాన్నా దూరప్రాంతాలకు వెళ్ళి పెళ్ళి చేసుకున్నారు. ఆ పెళ్ళి జరిగిన మూడు మాసాలకు నేను పుట్టాను.

పంతులుగారిని గాకుండా మా నాన్నగారు మరొకరిని ఆశ్రయించినట్లయితే ఒకటి రెండు జీవితాలు సర్వనాశనానికి గురై వుండేవి. ఆయన యింకా కళ్లు తెరవని పసి నిసుగును కాపాడారు. దుర్గతికి లోనుకావలసిన ఒక అబల జీవితంలో వసంతాలు వెలయించారు. సంజవేళల్లో నట్టింట దీపం వెలిగించినప్పుడల్లా మా అమ్మ ఆయన్ను తలచుకునేది. పంతులుగారి పేరు పార్థసారథిగారు. ఆయనపట్లగల భక్తిభావంతో మా అమ్మ నాకా పేరే పెట్టుకుంది..."

చేత గొడుగుతో, పొడుగాటి కోటుతో, తెల్లటి తలపాగాతో, చిరునవ్వులు మెరుగులు దిద్దుతున్న నెరిసిన మీసాలతో నీరజ మనోనేత్రాలకు తాతయ్య ఆకృతి ప్రత్యక్షమైంది.

"ఇప్పుడు మీరు నన్నిలా రెండోసారి రక్షించారు..."

నీరజ అడ్డు తగిలింది. "ఇందులో నా గొప్పేమీ లేదు. నేను డాక్టర్ని. మీరు పేషంటుగా నా దగ్గరికొచ్చారు. మీ జబ్బును నేను నయం చేయగలిగాను. అది నా వృత్తి ధర్మం."

కుర్చీలోనుంచి లేచి నీరజ మెల్లగా బయటకు వెళ్ళిపోయింది.

*　　　*　　　*

వారం రోజుల తర్వాత ఓ ఉదయం అయిదు గంటలకే నిద్రలేచి డాబాపైన పచార్లుచేసి క్రిందికి దిగి వచ్చాడు సారథి. నీరజ గదిలో కూర్చుని పత్రిక చదువుకుంటోంది.

సారథి కనిపించగానే పరామర్శించింది నీరజ. "అప్పుడే ప్రాతఃకాల విహారాలు ప్రారంభించారన్నమాట!"

గదిలో ప్రవేశించి కుర్చీలో కూర్చుంటూ "ఈ మొదటి తరగతి రాజకీయ ఖైదీకి ఆ మాత్రం స్వేచ్ఛ వుందనే నేను భావిస్తున్నాను" అన్నాడు సారథి.

"అమ్మో, మీరు చమత్కారంగా కూడా మాట్లాడ గలరే! నే నింకా ఏమిటో అనుకున్నాను..."

నీరజ మళ్లీ పత్రికా పఠనంలో లీనమైంది.

ఏదో మాట్లాడదలచుకున్నట్టుగా సారథి గొంతు సవ రించుకున్నాడు. కాసేపు నేలవైపు చూశాడు. మళ్లీ తల పైకెత్తాడు.

"ఏమిటో చెప్పదలచుకున్నారల్లే వుంది..." నీరజే ప్రసంగానికి దారితీసింది.

"మరేం లేదు. మీరు చేసిన మేలుకు ఎలా ధన్య వాదాలు చెప్పుకోవాలో నాకు తోచడం లేదు. మీ ఉప కారాన్ని నేను జన్మలో మరచిపోను. కానీ మీ మంచితనాన్ని ఆసరాగా చూచుకొని నే నెంతకాలమైనా మీకు అతిథిగా వుండిపోలేను. ఒకటి రెండు రోజులనుంచీ మీ దగ్గర సెలవు తీసుకోవా లనుకుంటున్నాను..."

పత్రిక వెనుక ముఖం దాచుకుని "ఇలే మీరు బిల్లు చెల్లించకుండానే వెళ్ళిపోతారన్నమాట!" అంది నీరజ.

సారథి నొచ్చుకున్నాడు. "అలాంటి కృతఘ్నుణ్ణి గాను. నేనిప్పుడు నిర్ధనుణ్ణి. కానీ నా సంపాదనా శక్తిపైన నాకు నమ్మకం వుంది. త్వరలోనే మీ ఋణం తీర్చుకోగలను..."

చేతిలోని పత్రికను టేబిలుపైన పడేసి "అలాగైతే మీరు తప్పకుండా వెళ్ళదలచుకున్న పక్షంలో ఈ బిల్లును గూడా మీతోబాటు తీసుకెళ్లండి..." అంటూ మేజా సొరుగులోనుండీ ఓ కవరు తీసి సారథి చేతికందించింది నీరజ.

కవరు చించి కాగితం పైకి తీశాడు సారథి. కాగితం పైన అంకెలు లేవు. అక్షరా లున్నాయి. ఒకే ఒక వాక్యం. దానిక్రింద సంతకం.

"నాకు కావలసింది మీరు—ఇట్లు, నీరజ."

సారథి ఒకటికి రెండుసార్లుగా ఆ వాక్యాన్ని చదువు కున్నాడు. నీరజవైపు చూశాడు. మళ్ళీ కాగితంవైపు! మళ్ళీ నీరజవైపు!! సారథికి అనిమిషత్వం సిద్ధించింది.

"నీరజ! మీరేనా?" అప్రయత్నంగా అతడు ప్రశ్నించాడు.

'అవునండి సారథిగారూ! నేనే మీ నీరజను'—అన్నట్టుగా నీరజ కళ్లల్లో ఆనంద బాష్పాలు మిలమిల లాడు తున్నాయి.